

A fűszerpaprika-exportról

A konzervipar, ezen belül a Szegedi Paprikafeldolgozó Vállalat, nemkülönben a fűszerpaprika-termelés fejlesztése is több olyan kérdést vet fel, melyben szakemberek felmérése, elemző munkájára van szükség. Sok olyan probléma is van, amelyet csak élénk vita eredményeként tisztázhatunk. Ezt tartotta szem előtt a Közgazdasági Társaság Csongrád megyei csoportja is, amikor vitára bocsátotta dr. Börcsök Sándornak, a Körösy József Közgazdasági Technikum igazgatóhelyettesének „A fűszerpaprika-termelés, feldolgozás és az export gazdaságosságáról” készített tanulmányát. Mai Közgazdász szemmel rovatunkban e tanulmány, s a vita alapján elsősorban az export-gazdaságosság kérdéseiről készítettünk összeállítást. A tanulmány, s a vita sem törekedett teljességre, ez az összeállítás is többnyire olyan gondolatokat csoportosít, amelyek közel állnak a gyakorlati termeléshez, feldolgozáshoz, szoros kapcsolatban vannak az exportáru-gyártással.

① A Szegedi Paprikafeldolgozó Vállalat exporttevékenységéről, általában a fűszerpaprika exportjáról időre időre joggal állapíthatjuk meg, hogy sikeres, eredmények jelzik. A dícsérelhető megállapítás elsősorban az exportterv mennyiségi teljesítésére vonatkozik. Így van ez most is: az idén januártól júniusig tovább nőtt mennyiségben az exportra kerülő szegedi fűszerpaprika. Mivel az utóbbi időben a szegediek is sokat olvasnak arról, hogy az exportra kerülő iparcikkeik egy része elmaradt a világgiacon kívánalmaktól, s az ilyen cikkek értékesítése meglehetősen nehéz, emellett nem is gazdaságos, a növekvő fűszerpaprika-export ellenére is azt kérdezzük: *Milyen a szegedi paprika versenyképessége? Kifizetődik-e a kivitel? Gyarápítja-e a szegedi export hírnevét a világgiacon?*

Ilyen és hasonló kérdések, a fűszerpaprika-exporttevékenység népgazdasági összefüggései nemcsak a legérdekeltebbeket, az ipar és a külkereskedelem szakembereit, hanem a szegedi közigazdászokat is érdeklik. A tanulmány készítője, s a vitában résztvevők igyekeztek minél többet megtudni a paprikaexport gazdaságosságáról, világgiacon elhelyezkedéséről és perspektívájáról. Mindazonáltal, igyekeztek a jövő fejlődéséhez hozzáadni a maguk véleményét, tanácsait. Megállapították a többi között, hogy a magyar fűszerpaprika termelése egyike azoknak a termelési ágaknak, amelyekben *esélyesen vehetjük fel a versenyt a nemzetközi piacon*. Valamennyi számottevő fűszerpaprikát importáló ország vásárol tőlünk. Az 1957-től 1961-ig terjedő öt év alatt például a szocialista országok fűszerpaprika-exportjának csaknem felét, a világ összes fűszerpaprika-exportjának pedig több mint negyedrészt Magyarország szolgáltatta. Ez is tanúsítja a magyar fűszerpaprika világgazdasági jelentőségét.

Gazdaságossági szempontból korántsem ilyen előnyös a világgiacon elhelyezkedésünk. Egy kataszteri holdról csak Csehszlovákiában termelnek kevesebb örleményt, mint Magyarországon. Bulgáriában 50 százalékkal, Spanyolországban több mint 50 százalékkal magasabb az egy kataszteri holdról nyert örlemény, mint Magyarországon. *A világ fűszerpaprikatermelő országaiban közel egyharmaddal magasabb az örleményhozam, mint nálunk*. Ezért a magyar paprikatermelés — jobb minőségű ellenére — gazdaságosságban nem éri el a világszínvonalat. A szegedi fűszerpaprika-termelés és feldolgozás például gazdaságosabb a kalocsainál. Az 1953-tól 1963-ig terjedő tizenegy esztendőben az egy holdra eső termésátlag Szegeden csak három évben volt kevesebb, mint Kalocsán. A tizenegy év átlagában az egy holdra eső termés Szegeden 27,7 mázsa volt, Kalocsán pedig csak 24,8 mázsa.

② A szegedi terület termésátlagának javítása érdekében jelentős erőfeszítéseket tesz a Dél-alföldi Mezőgazdasági Kísérleti Intézet. Sokat segít a paprikatermelésre legalkalmasabb területek kijelölésében, a

megfelelő fűszerpaprika-fajták kinemesítésében. Az intézet szép eredményt ért el a magas festéktartalmú, rövid tenyészidejű, szárazságtűrő, egyszerre erő fajták kinemesítésében, amelyek alkalmasak gépi szedésre is. Ez különösen jelentős a gazdaságosság szempontjából, mert lényegesen lecsökkenthető a termelés munkaigényessége. Az egyszerre erő fajták köztermesztésben történő elterjesztésével, a gépi betakarítással csökkenthető a veszteség, növelhető a termésátlag. A tanulmány készítője szerint a *kinemesítés eredményeként 15 százalékkal javítható a termésátlag*.

A nagyobb termésátlag elérésében igen számottevő az öntözéses termelés is. A szegedi paprikakörzetben a csapadék-szegény vidéken öntözéssel dupla termésátlag érhető el. A MONNINPEX Külkereskedelmi Vállalat és a Szegedi Paprikafeldolgozó Vállalat tervei szerint 1200 kataszteri holdon létesítenek esőzötető rendszerű öntözést. Ezzel a vállalati számításai szerint 40 százalékkal nagyobb termésátlagot lehet elérni. Ha a száraztermelésnél 29 mázsa termés számíthat, öntözéssel közel 10 és fél mázsával nagyobb termést érhetünk el. Ez pedig sokat jelent a termelés gazdaságosságában.

A tanulmány készítője alapos felmérést munkával hasonlított össze a fűszerpaprikatermelés gazdaságosságát az egyéb növényfélék, mint például a vöröshagyma, káposzta, kukorica- vagy őszi búzatermelés gazdaságosságával. Megállapította, hogy a növényfélékkel szemben a fűszerpaprika termelésében még sok kihasználatlan lehetőség van. Ezért tovább növelhető a fűszerpaprika-termelés gazdaságossága. Az összehasonlítás alapján — a fűszerpaprika jelentős élőmunkaigényessége miatt — a ráfordított társadalmi munka-igényességet vette. Így mutatta ki a fűszerpaprika-termelés termelékenységét és önköltsége közötti arányosságot is. Kiindulási alapnak a Dél-alföldi Mezőgazdasági Kísérleti Intézet üzemgazdasági osztálya által kimunkált normákat vette. Természetesen az „élő munkanap” mértékegység nem kiáltható ki abszolút átszámítási módszernek, de a gazdaságossági következtetésekre sokkal alkalmasabbnak látszik, mint a forint-elszámolás. Az átszámítás megbízhatóságát erősíti az a körülmény is, hogy a ráfordítások kétharmada valóban élő munka.

③ Megállapította a tanulmány készítője, hogy hazánk nyers fűszerpaprika-termelésének termelékenysége, 8 évet figyelembe véve — főleg a termésátlagok változásának hatására — jelentősen ingadozott. Természetesen ezzel pontosan fordított arányban változott a termelés élő munkanapokban kifejezett „önköltsége”.

A fűszerpaprika ipari feldolgozása jövedelmezőségének alakulását döntően az árpolitika határozza meg — mondta az előadó —, s ezért nehéz a gyártmány reális gazdasági mutatóinak kimunkálása. Hangsúlyozta, hogy egy tonna kész örlemény munkatermelékenységét népgazdasági szinten egyrészt az határozza meg, hogy hány munkanapot for-

dítottak egy tonna nyerspaprika megtermelésére a mezőgazdaságban, másrészt, milyen a feldolgozó iparvállalatban elért termelékenység és a fajlagos nyerspaprika-kihozatal. Az örlemény termeléséhez társadalmilag szükséges munka mennyisége — túlnyomóan a mezőgazdaságban dől el. Ezért helyes, ha e téren igyekeznek javítani a gazdaságosságot. A feldolgozó vállalat, elsősorban a nyerspaprika fajlagos felhasználásának és az örleménykészítésre fordított közvetlen munkának a csökkentésével fokozhatja a gazdaságosságot.

Hazánk növénytermesztésében alig van olyan növényfélése, amelynek egy-egy területi egységre vonatkozó devizabevétele több lenne, mint a fűszerpaprikáé. Importáru felhasználása nélkül 1 hold fűszerpaprika 200 mázsa termés esetén 200 dollár bevételt jelent. Ezért célszerű az exportmennyiség növelése, s ha mindinkább tért hódít a tőkés piacokon is. 1958-ban fűszerpaprikakivitelünk 60 százaléka irányult tőkés országokba. Ez a szám egy évvel később már 66-ra, 1961-ben már 80 százaléka fölé emelkedett. Az 1963-at megelőző tíz esztendőben fűszerpaprika-örleményünk mintegy 40 százaléka exportotlunk. Az utóbbi években nőtt a kivitel, s eléri az 50 százalékot. Az utóbbi tíz év alatt Szeged és Kalocsa körülből egyforma mennyiségben exportált fűszerpaprikát. Szeged három-négy éve már néhány száz tonnával elhagyta Kalocsát.

A fűszerpaprikaörlemény-kivitel gazdaságosságát alapvetően két tényező határozza meg. A nyerspaprika termelésének elért termésátlaga s a világgiacon elhelyezkedése. A külföldi piacokon szerezhető árak alakulása. Érdekes, hogy a világgiacon árváltozások ingadozása jóval nagyobb, közel a duplája a termésátlag változásának.

④ Természetesen a fűszerpaprika-örlemény gazdaságosságát igen bonyolult kimutatni. Talán legkifejezettebb az exportban elért egy-ségárak alakulását párhuzamba állítani az egységre fordított élő- és holtmunkamennyiség — a „munkanap-önköltség” — fejlődésével. A

- Mind nagyobb mennyiségben
- Segítenek a kutatók
- Változó termésátlagok
- Kevesebb ráfordítással több valutát

tanulmány készítőjének ilyen módszerrel történő felmérése és következtetése szerint általában a *termelékenység emelésevel arányos önköltségsökkentéssel tudunk viszonylag több valutát szerezni a fűszerpaprika-exporttal*.

A következtetések után megállapították a vita résztvevői: *a gazdaságosság szempontjából helyes az a törekvés, hogy termelékenyebbé és kiegyensúlyozottabbá tegyünk a nyerspaprika-termesztést. Növeljük a fűszerpaprika öntözéses területét, mert ezzel az öntözött területen 40 százalékkal növelhetjük a termésátlagot. Terjesszük el a már kinemesített, nagyhozamú és magas festéktartalmú, egyszerre erő paprikafajtákat. A paprikaszedés gépesítése mellett bővítsük a raktározási területeket, hogy megfelelő helyet biztosítsunk az egyszerre erő fajták tárolására. A megfelelő raktározással lényegesen csökkenthetjük a nyerspaprika minőségi elváltozását. A számításonk szerint ezzel jelentős összeget takaríthatunk meg a népgazdaságnak. Lehetővé tenné, hogy a raktárépítésekre fordított beruházási összeg rövid időn belül megtérüljön.*

Az ipari feldolgozásban két módon fokozható jelentősen a termelékenység. Itt is elsősorban raktározási feltételek javításával. Az anyagi érdekeltség elvének alkalmazásával a nyersanyag-tárolásban. A kapacitást növelő beruházások, raktárépítések már eddig is évről évre növelték a munka termelékenységét a Szegedi Paprikafeldolgozó Vállalatnál. Mióta a raktárépítkezésekre nagyobb összeget kapott a vállalat, például 1961-ről 1962-re 16 százalékkal, 1962-ről 1963-ra pedig 36 százalékkal emelkedett az egy munkanapra számított örleménytermelés. Az ilyen és hasonló intézkedésekkel tovább lehet növelni a paprikaörlemény-gyártás termelékenységét. S ezzel lényegesen javíthatnánk a fűszerpaprika-termelés gazdaságosságát és az export versenyképességét a világgiacon.

NAGY PÁL

Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok

Huszonkét éves, keskeny vállú, alacsony fiatal ember volt Lékai János, amikor 1918 őszén revolvert rántott gróf Tisza István miniszterelnökre és gyűlölettel izzó tekintettel célba vette azt az embert, akit akkoriban a háborúért felelős magyar földbirtokosgyáros uralkodó osztály legfőbb megszemélyesítőjének tartottak. A lövés nem sikerült, Tisza, a „vad geszti bolond, a gyűjtogató, csóvás ember” — ahogy Ady nevezte — még egyszer, utoljára, megmenekült.

A marxista antimilitarista mozgalom, amelynek Lékai már ismert, tevékeny résztvevője volt, elvi okokból nem helyeselte ezt a merényletkísérletet, de mindenki megértette, akit akkor az ország és a nép sorsa izgatott, hogy ez az egyéni megtorló akció fellépésre, küzdelemre szólított, messzehangzó jeladás volt; emberek, cselekedjétek a békéért, az életért! S bár Lékai tettét a forradalom erői nem tartották célravezetőnek, szenvedélyes indulatát megértették, hiszen — mint utólag tragikusan beigazolódott — e cselekedet, akár jelképe is lehetett egész meteor-szerű, fénylő és gyorsan kiolbanó életének.

Forradalmi tömegek vállán hagyta el néhány hét múlva Lékai János a börtönét. A munkásifjúság nagy népszerűségnek örvendő vezetője lett. „O lett az ifjak hőse és bálványja — írja róla Lengyel József „Visegrádi utca” című könyvében —, csak az ő szavaira hallgattak. Mikor a háború alatt senki sem törődött velük, Lékai eljárt közből, és híveket szerzett a forradalmi ügynek”.

Lékai egyike a KMP megalapítóinak, a proletárdiktatúra hónapjaiban a KIMSZ titkára és az Ifjú Proletár szerkesztője. Agitátor, szószokozó, de mindenekelőtt író, újságíró. Ezt a hivatást vallja élete értelmének, s rövid pályafutása alatt mindvégig hiú maradt hozzá a legnehezebb körülmények között is.

Gyenge tüdejű, beteg fiú volt, de sose kímélte magát: a proletárforradalom négy és fél hónapjában szüntelenül azon fáradozott, hogy a fiatal munkások, a városi és falusi proletárfjúság sorsa jobbra változzék; tanulási lehetőséget, tanműhelyeket, otthonokat szerzett részükre, törvény- és rendelattervezeteket dolgozott ki, hogy szabályozzák a korábban szinte

teljesen jogtalan, kíméletlen tanoncok helyzetét. Az Ifjú Proletár-ba írott cikkeit gyűjtötták, lelkesítették. Tőle származott a fiataloktól szóló bátorító üzenet: *Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok!*

Amikor a forradalom zászlaja lehanyatlott, Lékai tovább dolgozott. Néhány korábbi írását kijuttatta Szovjet-Oroszországba, s boldog volt, hogy Lunacsarszkij népbiztos, a nagy tekintélyű tudós, elismerően nyilatkozott rólok, további alkotásra bátorította.

Szeretett volna Moszkvában élni, de a párt más utasítást adott neki: részt vesz a Kommunista Ifjúsági Internacionálé munkájában, tagja lesz Végrehajtó Bizottságának. Ezután kiküldik az Amerikai Egyesült Államokba, hogy ott dolgozzék a több százezernyi magyar körében, s egyidejűleg alkalma legyen gyógyítani súlyos betegségét.

„Átrepültem az óceánon... aztán lehulltam és a Mount-Sion előcsarnokában... Jött a komoly képű orvos, és vette a nagy könyvet, s belepötyögtette: John Lassen tbc.”

John Lassen néven él és munkálkodik Amerikában, mint az Új Előre című magyar nyelvű kommunista lap főszerkesztője. Háromszoros átok sújtja: hazátlanság, anyagi gondok, betegség. Mégis derűlátó. A TBC című megrendítő vers néhány sorban tömöríti mindazt, amit életéről elmondhat: a börtönt, az éhséget és robotot, a nagy forradalmi mámor ragyogását, s az új győzelmeket.

Mégiscsak szép volt — írja — az egész emberiség benne volt parányi életében. Értékes irodalmi hagyatékanak egyik legszebb darabja a „Pittsburg — a fekete város” című tárcsa, amelyben az idegen bevándorlataknál nem jobb sorsú amerikai munkások testvéri szolidaritásáról írt. De ez és semmilyen szolidaritás sem volt már képes megmenteni őt, jóllehet sokat megpróbáltak, hogy kiragadják a halál karjaiból.

Ma negyven esztendeje, 1925. július 19-én, huszonkilenc éves korában az egyik New York-i kórházban elhunyt. Hamvait tíz évvel ezelőtt hazahozták és a magyar forradalmi munkásmozgalom többi hőseinek földi maradványai mellé helyezték.

Halála évfordulóján sok mai gondunk és dolgunk közepette is, gondoljunk egy percig illő tisztelettel Lékai Jánosnak a jövőért ellobbant áldozatos, küzdelmes, gazdag életére.

Vadász Ferenc

A tiszaszigeti Búzakalász Tsz traktorosokat vesz fel

Sz. 100-es, DT-54-es, MTZ gépekre. Fizetés megegyezés szerint. Jelentkezés a tsz-irodában. xK. 292

Magyaróta-est!

Ertesítjük kedves vendégeinket, hogy a Szegedi Földművelésügyi Intézet Kiskőrössi Halászeserdájában július 18-án (vasárnap), 20 órai kezdettel magyaróta-estet tartunk. Enekel: Ormándi Vendel magyaróta-ének. Kíséri Rác Lajos és cigányzenekara. Belépődíj nincs. xS. 122 440

Terhesgondozás — kerületi nőgyógyász-hálózat

Szegeden a legkevesebb a csecsemőhalál — Állandóan ellenőrzik a terhes anyákat

Régebben a csecsemőhalandóság nagyságával mérték, mennyire kulturált egy ország vagy az országon belül egy-egy terület. Jelen pillanatban is lehet következtetni a szociális intézmények fejlettségi fokára a csecsemőhalandóságból. Szegeden és Szeged környékén alig fél évszázada még hatalmas volt a gyermekhalálozások száma. Elérte az újszülöttek 30—40 százalékát. Jelenleg országosan, sőt európai viszonylatban is jó helyet foglal el Szeged ebben a statisztikában.

Ezer újszülött közül mindössze 29 halt meg 1964-ben Szegeden. Országosan 40, Budapesten 40,7 csecsemő. Nagy szerepe van a csecsemőhalálozás csökkentésében a terhesgondozásnak és a rendszeres felvilágosító munkának.

Szegeden gyors ütemben

fejlesztették a kerületi nőgyógyász-hálózatot. A négy kerületi nőgyógyász — hasonlóan a körzeti orvosokhoz — a lakosok is meglátogatja a terhes asszonyokat, s felvilágosítja őket tennivalóikról.

A rendszeres terhesgondozásnak nagy szerepe van a spontán abortuszok csökkentésében is. Ezt ugyanis általában az okozza, hogy az anya és a magzat vércsoportja nem egyezik. Az anya szervezetében ellenanyag fejlődik, s a második gyermeket már nem tudja megszülni. Az első szülésnél is lehet komplikáció, de lelkiismeretes, odaadó gondozással a legtöbb esetben — mivel még nem fejlődött elég ellenanyag — meg lehet menteni a csecsemőt.

Gondolnak arra is, hogy az ifjú anyákat időben megtanítsák az újszülöttek ápolására. Ezért egyéni felvilá-

gosító munkát folytatnak a kerületi nőgyógyászok és a kerületi védőnők. Gyakran anyák iskoláját szerveznek, ahol bemutatják a gyermekápolás apró fortélyait is. A terhesgondozás bevezetése megteremtette annak lehetőségét is, hogy csökkentésük a koraszüléseket. Állandóan szem előtt van a „kismama”, s amint az orvos rendelkezéseihez tapaszta a terhesnével, azonnal intézkedhet. Fektetéssel, gyógyszeres kezeléssel ki lehet tolni a terheség időpontját a szükséges határig.

Eleinte nem szívesen mentek a kerületi nőgyógyászhoz az asszonyok. Jelenleg már mind többen és többen keresik fel a megfelelő felszereléssel ellátott rendelőket. A tapasztalatok szerint bevált a kerületi nőgyógyász-hálózat, mert így az orvosok sokkal közelebb állnak a „kismamához”.

K. A.